

Av Ane Christiansen

Ane Christiansen
Høgskolelektor i
spansk ved Høgskolen
i Bodø.

Tema forfatteren har
arbeidet spesielt med:
spansk som fag i lærer-
utdanningen,
desentraliserte
lærerkurs

E-post:
ane.christiansen@
hibo.no

Kunnskapsløftet og videreutdanning i spansk

I forbindelse med Kunnskapsløftet har Norge fått et nytt fag i lærerutdanningen: spansk. De økonomiske midlene i forbindelse med Kunnskapsløftet er delt ut til skoleeierne, som igjen kjøper tjenester fra sine lokale høyskoler. Mange høyskoler har fått inn bestillinger på studier i et fag de i utgangspunktet ikke hadde noen ressurser innafor.

2. fremmedspråkundervisning i norsk skole

I dag har alle elever på allmennfaglig studieretning i videregående opplæring to fremmedspråk hvorav engelsk er obligatorisk. De kan videre velge mellom tysk, fransk eller spansk, eventuelt to språk, alt etter skolenes kompetanse. Den forrige regjeringen ville at andre fremmedspråk skulle bli obligatorisk også på ungdomstrinnet. Etter en samlet vurdering mener departementet at 2. fremmedspråk bør bli obligatorisk på ungdomstrinnet. (St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring: 47-48), men i stedet for å gjøre det obligatorisk bestemte den aktuelle regjeringen at elevene på ungdomstrinnet enten skal kunne velge 2. fremmedspråk eller fordypning i norsk, engelsk eller samisk.

Resultatet er uansett at stadig flere elever velger 2. fremmedspråk også på ungdomstrinnet. Fremmedspråkene skal altså nå ut til stadig flere elever, og allerede i fjor ble det opprettet en hel rekke nye fremmedspråksstillinger over hele landet. Denne høsten er enda flere nyutdannet eller i gang med språkutdanning, og ute i jobb. Sammen med de nyutdannede lærerne foreligger det nye læreplaner og en hel rekke nye læreverk. Behovet for nye lærere er enormt.

Jeg skal i det følgende ta opp noen spørsmål knyttet til denne satsningen. Først vil jeg diskutere bruken av de hittil minst 45 millionene som er tildelt 2. fremmedspråk, samt begrepet "videreutdanning" i denne forbindelse. Jeg vil også problematisere det faktum at dette utdanningstilbudet mange plasser ikke fantes før bestillingene fra skoleeierne kom inn til høyskolene. Videre vil jeg ta opp noen utfordringer vi som lærerutdannere står overfor når vi skal "videreutdanne" 2. fremmedspråklærere. Jeg vil bruke eksempler fra spansk, da dette er mitt fag, men også fordi en stor del av de 45 millionene har gått til nettopp dette språket. Spansk er det fremmedspråket i sterkest vekst i Norge, og samtidig det fremmedspråket med kortest tradisjon. Mye av satsinga på spansk har derfor lite å støtte seg på med tanke på fagtradisjon i Norge.

Kunnskapsløftet

Prioriterte områder i Kunnskapsløftet er nye læreplaner, tilpasset opplæring, 2. fremmedspråk, fysisk aktivitet og utdannings- og yrkesrådgiving, og det ble i 2005 satt av 300 millioner kroner til kompetanseheving av lærere. Av dette beløpet ble 20 millioner øremerket videreutdanning i 2. fremmedspråk. (Pressemelding Nr.: 03-05, 10.01.05, Utdanning- og forskningsdepartementet: "Nye midler fordelt til kommuner, fylkeskommuner og friskoler") I 2006 brukes det ytterligere minst 25 millioner på 2. fremmedspråk. Alle midlene går til skoleeier, på grunnlag av lokale behov. Tidligere har nasjonale utdanningsmyndigheter spilt en mer aktiv rolle overfor universitets- og høyskolemiljøene for at de skal tilby kompetanseutvikling knyttet til større reformer i skolen. Nå er mye av bestillerrollen lagt til kommuner og fylkeskommuner. (Faf-notat 2006:09 Anna Hagen, Torgeir Nyen og Dagfinn Hertzberg: Evaluering av "Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnsopplæringen 2005–2008")

Norge er et langstrakt land med mange små kommuner. I Nordland fylke, hvor jeg jobber, hadde man inntil nylig rundt ti spanskklærere. Her er derfor behovet for nye lærere som skal kunne imøtegå den nye reformen og ønsket fra elevene om å lære seg spansk, enormt. I praksis ser det sånn ut: Ved Høgskolen i Bodø har vi per i dag sju desentraliserte spanskstudier i tillegg til det ordinære tilbudet ved Institutt for lærerutdanning. Vi hadde ikke fått noen forvarsler om at alle disse bestillingene skulle komme, og det var heller aldri noe spørsmål hvorvidt vi var i stand til å tilby disse kursene eller ei. Heldigvis hadde vi allerede så smått startet opp med spansk allerede, men dette var ikke tilfelle de fleste andre steder. Pengene har som sagt gått rett til skoleeier, og det er de som bestiller ut fra sine behov, gjennom de regionale kontorene for kompetanseutvikling. I diskusjonene med RKK-kontorene var, og er, jeg den eneste fagpersonen. Skoleeierne og de administrativt ansvarlige har generelt sett lite kjennskap til spansk eller språklæring for øvrig, men de har alle klare ideer om hvordan denne videreutdanningen skal organiseres og gjennomføres, og, med fare for å trække noen på tærne: de har alle en idé om at her skal det utdannes flest mulig lærere til lavest mulig pris, med en minst mulig arbeidsinnsats. Skolene, på sin side, har et skrikende behov for spanskklærere, og mange av dem hadde allerede opprettet spansktilbud før lærerne deres hadde begynt sin egen utdanning! Nær sagt overalt i Norge utdannes det i disse dager spanskklærere på de forskjellige høyskolene, som har startet opp spanskstudier på bestilling fra skoleeiere, fylker og kommuner. Det er mulig at det å dele ut midlene lokalt har vært en god investering når det gjelder de andre fagområdene som er prioritert i Kompetanse for utvikling, den statlige satsingen på kompetanseutvikling i forbindelse med reformen Kunnskapsløftet, men når det gjelder 2. fremmedspråk generelt, og spansk spesielt, er jeg usikker på hvor lurt det har vært å dele ut alle midlene direkte til skoleeierne. De aller fleste høyskolene har nemlig startet opp sine spanskstudier i forbindelse med reformen, og har derfor ikke hatt noe lokalt fagmiljø å støtte seg på.

Profft

Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Agder og Høgskolen i Østfold fikk i 2001 8 millioner kroner fra Norgesuniversitetet til utvikling av nettbaserte studier: Profft, Program for fremmedspråk i skolen. De har over tid kunnet utvikle læreplaner og undervisningsopplegg, først i tysk og fransk, og så senere i spansk og russisk, og har samlet spisskompetanse fra alle de nevnte

institusjonene for å kunne lage best mulige studietilbud. Deler av det på denne tida rådende spanskmiljøet i Norge fikk 600.000 kroner for å utvikle et nettbasert tilbud bestående av 6 moduler á 10 studiepoeng i spansk (opplysninger fra UNIVETT).

Da kunnskapsløftpengene kom noe senere, fantes det altså et utviklet opplegg for å kunne ta i mot studenter fra hele landet, men istedenfor å utvikle dette tilbudet til å bli et nasjonalt prosjekt, og knytte til seg lærekrefter på de lokale høyskolene, som kunne ha virket som stedlige koordinatorene og hatt undervisningssamlinger, dukket det på rekordtid opp alternative spanskstudier over hele landet. På en rekke høyskoler har de ansatt en eller noen få spansklærere, med mer eller mindre erfaring og utdanning. Høgskolelektorer i spansk, og for ikke å snakke om folk med førstekompetanse, er det nemlig ikke så lett å få tak i. De fleste som har fått jobb som lærerutdannere i spansk gjennom Kunnskapsløftet er helt eller nesten nyutdannede, og har derfor lite erfaring å ta med seg i utvikling av nye studietilbud. Spansk er et nytt fag i lærerutdanningsøymed, og man har derfor ingen tradisjon å støtte seg på. Dette byr naturligvis på et hav av muligheter, men også en del utfordringer som kanskje ikke er så lette å se for oppdragsgiverne våre. De er jo tross alt vant til å bestille etterutdanningstilbud fra allerede etablerte fagmiljøer.

På rekordtid har de forskjellige høyskolene måttet utvikle egne studietilbud, nesten eller helt uten ekstra midler til utvikling av fagplaner osv, og uten noen nasjonale retningslinjer, krav eller diskusjonsgrupper, til tross for at alt dette på sett og vis allerede fantes, i Profft-programmet. Men, spansktilbudet deres var lukket for en indre krets bestående av til dels svært erfarne spanskutdannere, fra de dengang største lærestedene. Med Proffts per i dag 52 spanskstudenter, ser dette tilbudet ut til å være lukket for de store hordene av spanskstudenter som har dukket opp over det ganske land også. Ute i regionene har vi måttet stå på egne bein, og la det være sagt, dette er ikke Profft-miljøet sin feil, men pengeutdelernes, som ikke innså at skoleeierens behov i utgangspunktet ikke kunne imøtekommes av de lokale høyskolene. Man startet i feil ende.

Det er ofte først når studiene er i gang at spørsmålene dukker opp, og det er faktisk ikke så lett å planlegge hvordan for eksempel en eksamen skal se ut og hvilke hjelpemidler studentene skal få ha med seg når faget er nytt og man ikke har noen å ta opp slike spørsmål med. Når arbeidsgiver, les skoleeier, presser på for å begrense arbeidsmengden og nivået slik at deres studenter skal kunne komme seg gjennom studiet, er det heller ikke enkelt å være alene om ansvaret. Hadde man hatt noen nasjonale retningslinjer, i det minste en rammeplan for spanskfaget i lærerutdanningen, kunne man ha vist til disse. Dersom det hadde blitt satt ned en nasjonal planleggingsgruppe bestående av blant annet fagpersoner i spansk før dette studietilbudet ble spredt over det ganske land, så kunne man i alle fall ha blitt enige om visse ytre rammer for tilbudene sine. Erfaringene fra skolereformene i 1994 og 1997 var at tilbudene til lærerne ble for mye styrt fra sentralt hold, og derfor ikke imøtekom lokale behov på en tilfredsstillende måte. Derfor er midlene fra Kunnskapsløftet delt ut lokalt, uten tanke på at det blant de prioriterte områdene denne gang fantes et aktuelt fagområde ytterst få av høyskolene hadde et etablert miljø innafor.

Høyskolene kan lage kurs på opp til 90 studiepoeng internt, uten revisjoner utenfra, og da ingen av de nye tilbudene i spansk overstiger 90 studiepoeng, betyr det at hver enkelt høyskole har utarbeidet sine studieplaner lokalt. Jeg ser at de forskjellige høyskolene har laget til dels

svært forskjellige studietilbud. Antall studiepoeng og innholdet i de forskjellige modulene varierer, og krav til antall studiepoeng for å kunne undervise i grunnskolen varierer også. Det kreves 60 studiepoeng i et fag for å kunne undervise i videregående opplæring, men i grunnskolen fins det ingen slike formelle krav. Enkelte plasser gir man det samme tilbudet til folk med og uten forkunnskaper i språket, andre plasser krever man innføringskurs og atter andre plasser er ikke forkunnskaper noe spørsmål. Felles for alle er ønsket om å få flest mulig gjennom et spanskstudium. Skoleeier bryr seg tilsynelatende lite om innholdet.

”Videreutdanning”?

Det heter at deler av midlene fra Kunnskapsløftet er øremerket videreutdanning i 2. fremmedspråk, men er det virkelig videreutdanning vi holder på med? Noen ytterst få av studentene våre hadde en viss kjennskap til spansk fra før, og enda færre av disse igjen hadde studert spansk som fag. De måtte, og må derfor, som sine kommende elever, starte helt på bunn. Vårt, og de fleste andres spansktilbud starter helt fra begynnelsen, og kan derfor ikke kunne kalles videreutdanning. Her er et av kjerneproblemene: våre desentraliserte studenter er allerede lærere, og mange av dem kommer til kursene våre med en klar idé om å lære seg å undervise også i spansk. Dette er også målet, men, og her er det et stort men: de må først lære seg de grunnleggende språklige ferdighetene selv. Dette kan virke helt selvfølgelig, men all erfaring tyder på at så ikke er tilfelle. På den ene siden syns de det er altfor mye å gjøre, mens de på den andre siden syns de lærer altfor lite, og således ikke kvalifiserer seg slik de burde for å kunne gjennomføre den jobben de kanskje allerede har! Mange av dem leser en hel del og jobber jevnt og trutt, men det sier seg selv at med grupper på opptil 35 studenter og en samling i måneden, blir det lite tid til å snakke spansk, et av hovedmålene i læreplanen de snart skal jobbe ut fra selv.

De fleste av våre desentraliserte lærerstudenter er i full jobb ved siden av spanskstudiet. Enkelte skoler har gitt sine lærere noen timer fri i uka til å studere spansk, men det fins ingen klare kjøreregler for dette. Alle prioriteringer er lokale. Ingen lærere i Nordland er fullstendig frikjøpt for å kunne konsentrere seg om studiene, og slik fungerer det også de fleste andre steder i landet. Vi har hatt et visst frafall, men langt de fleste følger det oppsatte løpet på tross av stort arbeidspress, full jobb ved siden av, samt familie og fritidsaktiviteter. Det er ingen tvil om at de har det tøft, og vi får hele tiden tilbakemeldinger på at de har for mye å gjøre. Imidlertid, som lærerutdanner kan jeg ikke være med på å skjære ned på pensumet deres. Vi har, i mine øyne, laget et program som tar for seg det helt elementære en spansklærer bør kunne, og vi har stått i mot et massivt press om å begrense omfanget. Vår jobb er tross alt å lage et faglig forsvarlig tilbud. Det er likevel liten tvil om at de nyutdannede spansklærerne, for å kunne fungere best mulig i undervisningssituasjonen, har en stor jobb også foran seg, når det gjelder egenstudier etter endt formell utdanning.

Et sentralt spørsmål blir da hva som er det helt elementære en spansklærer bør kunne etter endt studium. Jeg skulle gjerne ha sluppet å alene avgjøre dette for studentene i Nordland, men all den tid alle høyskoler utvikler sine egne tilbud, blir det nettopp opp til den enkelte fagansvarlig å ta disse avgjørelsene. Med utstrakt bruk av lokal eksamenssensur blir disse kravene ytterligere individualiserte rundt om i landet. Dersom vi hadde samlet kreftene kunne noen av høyskolene ha lagd påbygningskurs, gjerne nettbaserte, som de interesserte kunne ha fulgt. Sånn situasjonen er i dag, får alle opplæring på laveste nivå, og i og med at alle høyskoler og

universiteter som tilbyr spansk har laget sine egne kurs, er det ikke noe samsvar mellom hvilke og hvor mange moduler de forskjellige gir. Jeg er for en viss lokal frihet, men tror alle ville ha tjent på en større grad av samarbeid på tvers av fylkesgrensene. Det ville ha gjort det enklere for de av studentene som måtte ønske å gå videre med studiene etterpå, og samtidig ville vi som underviser dem ha hatt muligheten til å kvalitetssikre programmene våre på en bedre måte.

Hvilke lærere som er valgt ut til å ta spanskstudiet er også et interessant spørsmål. De som studerer spansk i Norge uavhengig av Kunnskapsløftet, har stort sett valgt seg dette studiet ut fra en egen interesse og en sterk motivasjon for å lære seg språket. Mange har en eller flere lengre reiser til språkområdet bak seg. De som oppsøker spanskstudiet som en del av lærerutdanninga, enten som en del av et pågående studium eller som videreutdanning, har derimot ofte noen andre motiver og en annen bakgrunn. I all hovedsak dreier det seg om lærere som er motivert for å lære et nytt språk, men en del har også muligheten til fast jobb som drivkraft. Atter andre ble lokket av eventuelle studieturer og et pusterom i en ensformig hverdag, og noen blir også nærmest pålagt dette studiet av sine ledere. Det er ikke plass her til å gå inn på hva det vil si å lære seg et nytt språk, eller hvor mye tid dette krever, men det er klart at et språkstudium fra bunnen av har helt andre problemer å by på enn for eksempel videreutdanning i matematikk for lærere som allerede underviser i dette faget. Når man skal lære seg et språk man ikke kan fra før, har man svært lite å bygge på, og når livs- og arbeidssituasjonen ikke tillater et lengre opphold i et av landene hvor dette språket snakkes, blir studentene helt avhengige av å praktisere med hverandre og læreren, noe samlings- og nettbaserte studier gir lite rom for. Denne situasjonen vil alltid framstå som svært konstruert, og forholdet til språket blir da også i beste fall teoretisk. Etter endt studium skal de så ut å undervise i 2. fremmedspråk, et fag hvis læreplan(en) endres slik at målene i faget legger vekt på en praktisk tilnærming og ferdigheter i kommunikasjon av ulik art på ulike nivåer. (St. meld. 30, s. 48)

Slik jeg ser det, er det viktigste vi som lærerutdannere kan gjøre å gi våre studenter en solid base for videre studier, les: virkelig videreutdanning. Det å lære seg et nytt språk, og for ikke å snakke om å lære det videre, er en prosess man aldri blir ferdig med. For de nyutdannede lærerne er utfordringene store. Når en nyutdannet allmennlærer begynner å jobbe i skolen, har hun et lærerkollegium å støtte seg på og diskutere med, mens de nyutdannede spansk lærerne i distriktene ofte er alene om faget sitt, og har derav liten mulighet til å diskutere problemer og språklige spørsmål med andre.

Videreutdanning av språklærere er derfor en kontinuerlig prosess som må pågå fortløpende og ikke bare bli et skippertak – som i så fall er dømt til å mislykkes. Jeg håper designerne av Kunnskapsløftet har dette i mente, slik at fremmedspråksatsingen ikke blir en historisk parentes i norsk skole. Gode lærere er nemlig en forutsetning for å få interesserte elever, samt å gi dem en reell sjanse til å lære seg et nytt fremmedspråk, og for å bli en god spansk lærer må man beherske språket på et høyt nivå selv. Et desentralisert spanskstudium over ett eller to år er dessverre ikke tilstrekkelig for å bli det. Hadde vi samlet ressursene våre, så kunne deler av kunnskapsløftmidlene ha gått til å utdanne i første omgang noen godt motiverte lærere rundt i distriktene. Disse burde ha blitt frikjøpt fra jobbene sine for å lære seg et nytt fremmedspråk, for eksempel spansk, på heltid over minst ett år. Det hadde ikke vært nødvendig å starte opp nye fremmedspråkstilbud på ungdomstrinnet så veldig mange plasser med en gang. I stedet burde man ha sett på styrking av 2. fremmedspråk i norsk skole som et langtidsprosjekt. Man

kunne ha tilbudt de lærerne som lærer seg språket en videreutdanning over nettet. Dersom utdanningstilbudet hadde vært organisert etter visse nasjonale retningslinjer, ville vi i tillegg ha unngått de store lokale variasjonene, og så ville alle ha visst hva for eksempel 30 studiepoeng i spansk innebar. □

LITTERATUR

St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring

Utdannings- og forskningsdepartementet: Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005–2008

Fafo-notat 2006:09 Anna Hagen, Torgeir Nyen og Dagfinn Hertzberg: Evaluering av «Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005–2008

Pressemelding Nr.: 03-05, 10.01.05, Utdanning- og forskningsdepartementet: "Nye midler fordelt til kommuner, fylkeskommuner og friskoler"

<http://www.profft.no>

<http://www.univett.uio.no/>